

Nieuwsbrief AWN Zeeland & West-Brabant

Januari/februari 2024

Voor u ligt de eerste nieuwsbrief van het jaar 2024. Die kan niet anders beginnen dan u natuurlijk een heel mooi en gezond 2024 toegewenst. We beginnen het jaar goed met tal van leuke activiteiten. We hopen u dit jaar weer vaak te ontmoeten.

1. Inschrijven voor excursie naar het Romeinse Bavay zaterdag 13 april
2. Historische wandeling met Bas Chamuleau in Nisse, zaterdag 3 februari
3. Lezing Watersnoodramp dinsdag 23 januari
4. Verslag ZAD-dag december 2023

1. Inschrijven voor excursie Bavay zaterdag 13 april

De excursie naar het Romeinse Bavay in Frankrijk, net over de Belgische grens, werd dit najaar uitgesteld naar het voorjaar van 2024. De datum is vastgesteld op zaterdag 13 april, waarbij we met onze eigen Romeinen-deskundige Robert van Dierendonck op pad gaan. Sommigen van u hadden zich al ingeschreven voor dit afgelopen najaar, maar we vragen u of u zich svp opnieuw wilt inschrijven als u nu op de nieuwe datum van 13 april ook wil meegaan. Opgeven kan via secretariaat@awnzeeland.nl.

We hebben al een enthousiast ploegje bij elkaar, en we hopen natuurlijk dat u ook meegaat. Ook introducees zijn welkom. Geef bij de opgave svp aan of u kan rijden en mensen mee kan nemen, of dat u wilt meerijden.

Hieronder de eerdere opzet van het programma; we gaan dit nog finetunen met Robert, maar dan heeft u alvast een idee:

Bavay, op de grens van Wallonië en Frankrijk, was ooit een belangrijk kruispunt in het Romeinse Rijk, op de route Keulen-Tongeren-Boulogne. In de plaats zijn daarom nog tal van resten uit dit Romeinse verleden te vinden, zoals het grootste forum (plein) uit het noordelijke Romeinse Rijk. Ook zien we daar delen van Romeinse gebouwen en straten. Bovendien is er een mooi museum met archeologische vondsten. Daar krijgen we tussen twee en vier uur 's middags een rondleiding.

We gaan die zaterdag de 13e april vroeg weg omdat het een autorit is van 2,5 uur en we zullen pas eind van de avond terug in Zeeland & West-Brabant zijn.

Het opzet van het programma - kan later nog iets aangepast worden - is vooralsnog globaal als volgt:

0830 vertrek vanuit Zeeland

1000 koffie-stop in de fin-de siecle brasserie De Harmonie in Ronse in België

1130 aankomst en parkeren in Bavay, en start wandeling door Bavay

1245 Picknick/lunch, nog nader te bepalen. U kunt de lunch zelf van huis meenemen, maar er zijn ook restaurants in Bavay.

1400 start bezoek museum Bavay

1600 afsluiting rondleiding museum, tijd vrij te besteden, mogelijkheid om nogmaals door Bavay te wandelen

1800 vertrek uit Bavay

1900 samen een traditionele zak Belgische friet eten in België

2130 – 2200 aankomst in Zeeland.

De kosten van de dag zijn in opzet als volgt:

- entree museum is 6 euro, ter plekke te voldoen
- reiskosten per auto onderling verrekenen
- consumpties voor eigen rekening

2. Historische wandeling met Bas Chamuleau in Nisse

Zaterdag 3 februari leidt Bas Chamuleau ons rond door Nisse en omgeving. Verzamelen om 1300 bij het houten muziekprieeel op het Dorpsplein in Nisse. Let erop dat er goed (waterdicht) schoeisel wordt gedragen. Een deel van de wandeling gaat door een weiland.

In het kader van het Geopark de Schelde Delta wordt de Geopark-wandeling Nisse georganiseerd. Het doel van deze wandelroute is bewustwording te creëren rond de natuur-, landschappelijke, geologische en historische waarden van het gebied rond Nisse, middels toelichting ter plaatse. Dit wordt gebaseerd op recent (eigen) onderzoek).

Hierbij ligt de focus op Nisse, vanwege zijn historische elementen in het landschap die hier zijn terug te vinden.

Nisse ligt op de zuidwestelijke punt van het historische oud-land van Zuid-Beveland. Nadat het gebied omstreeks 1200 is bedijkt bleven de Middeleeuwse landschap structuren aanwezig. In de middeleeuwen werd de omgeving van Nisse begrenst door het geulensysteem van de Zwake, ook wel het Veerse gat systeem genoemd. Nadat de Westerschelde de functie van het Zwakesysteem had

overgenomen slibde deze vanaf ca 1000 dicht. Omstreeks 1300 zijn hierin de eerste polders bedijkt. Daarna is de Zwakegeul langs de kust van Nisse geleidelijk aan ingedamd.

Tijdens deze wandeling zien we een succesvolle ontwikkeling van het gebied en dorp Nisse, als product van het Vroegmiddeleeuws landschap in de zuidwestelijke hoek van het voormalige eiland Zuid-Beveland.

Met klei op veen gronden en geulopvullingen z.g. kreekruigen. Invloed van mensen op het landschap. De specifieke vegetatie op diverse grondsoorten. De bedijkingen die langs een organische ontwikkeling tot stand zijn gekomen.

Het verschil in landschap tussen het Vroeg Middeleeuws oudland en de jonge polders met moderne structuren in de Zwake, los van de natuurlijke vormen.

In het reliëf van het landschap ontdekken we natuurlijke vormen en antropogene invloeden. Hierin is een onderscheid te herkennen.

3. Lezing Heemkundige Kring De Bevelanden dinsdag 23 januari

Van de Heemkundige Kring De Bevelanden kregen we een uitnodiging voor een interessante lezing dinsdagavond 23 januari. Rinus Sinke geeft dan om 1930 een lezing in De Vroone, C.D. Vereekestraat 74 in Kapelle over de Watersnoodramp uit 1953. Aan de hand van de fotocollectie 'boven water', naar het gelijknamige boek van Sjaak van Loo weet hij op een boeiende wijze de situatie tijdens de Watersnoodramp op Zuid-Beveland te vertellen. De lezing, met unieke foto's, is gratis toegankelijk voor iedereen.

4. Verslag Zeeuwse Archeologendag 9 december 2023

Bestuurslid Sonja de Bruin maakte onderstaand verslag van de ZAD, afgelopen november:

Zeeuwse Archeologie Dag - Van Neanderthaler vuistbijl tot bunkers uit WOII

Op 9 december 2023 vond de 23e Zeeuwse Archeologie Dag plaats in de Zeeuwse Bibliotheek in Middelburg. Dit jaarlijkse congres wordt georganiseerd door Erfgoed Zeeland, in samenwerking met de Provincie Zeeland en de AWN, de vereniging van vrijwilligers in de archeologie. De dag was bedoeld voor zowel archeologie vrijwilligers als professionele archeologen, waarbij Ariane Lafort, bestuurslid van de AWN, de rol van voorzitter op zich nam en haar vergoeding voor deze inzet, schonk aan de AWN Z&WB. Waarvoor onze hartelijke dank! De dag bood een boeiend programma met in totaal acht lezingen die een breed scala aan onderwerpen besloegen, variërend van Neanderthaler vuistbijlen tot bunkers uit de Tweede Wereldoorlog.

De eerste spreker, Dante de Ruijsscher (Universiteit Gent), verzorgde een lezing over het landschap rond Aardenburg tijdens het eerste millennium. Door gebruik te maken van een kaart uit 1957, booronderzoek, opgravingen en veldkartering heeft hij een reconstructie kunnen maken van dit landschap. Tegenwoordig is enkel de vierkante vorm van het centrum van Aardenburg nog zichtbaar, die zijn oorsprong vindt in een Romeins fort dat op die locatie stond. De geschiedenis van het gebied kent verschillende fasen: Tussen 0-250 N.C. was het gebied zoet, waarna het geleidelijk aan zout werd, tot ongeveer 750 N.C. toen werd het gebied wederom zoet. Na 250 N.C. vertrokken de Romeinen en pas in de 5e, 6e werd gebied opnieuw bewoond.

Aagje Feldbrugge (AWN) gaf een lezing getiteld "Scherven uit Goes" over een project dat is gestart door vrijwilligers van de AWN, als vervolg op de schervenavonden. Dit project omvat het opnieuw opgraven van archeologisch materiaal dat Aad Bruijns begin jaren '70 van de vorige eeuw had verzameld en begraven, tijdens de sanering van de Matheus Smallegangesbuurt te Goes. Het betrof de oude vulling van een deel de Achterhaven; letterlijk duizenden scherven, die door specialisten

inmiddels als zeer waardevol zijn bestempeld. Als je wil helpen met schoonmaken, sorteren, determineren en puzzelen, kan je je nog opgeven bij Aagje Feldbrugge (AWN).

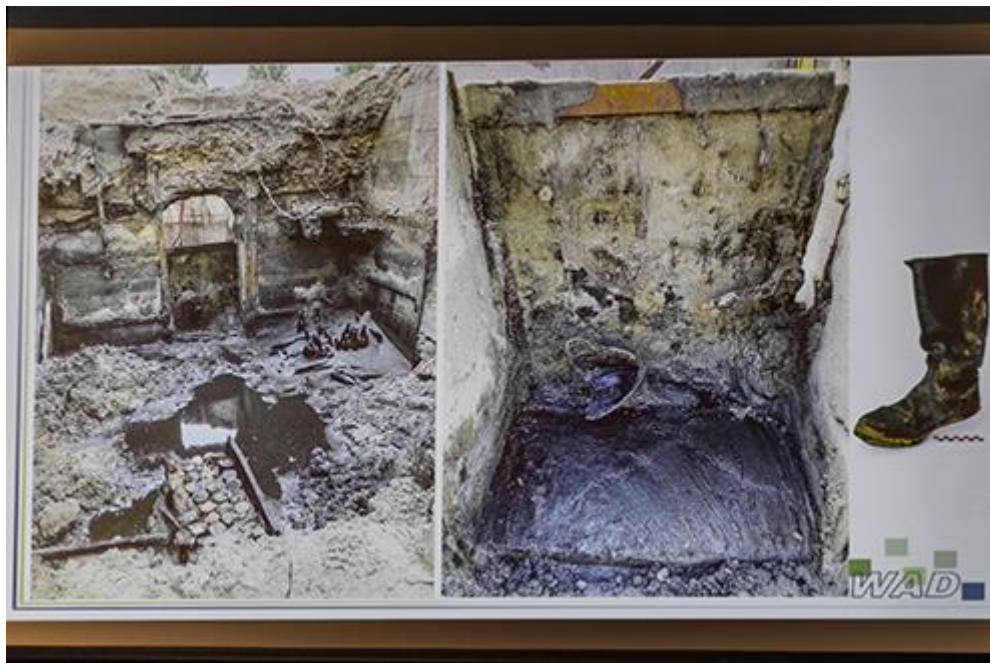
Fort Rammekens, gebouwd in 1547 en gelegen bij Vlissingen aan de Westerschelde, is het bijzondere onderwerp van de lezing van Bart Silkens (WAD). De consolidatie van dit monumentale fort in 2011 was de aanleiding om onderzoek te doen, omdat destijds het fort werd afgegraven tot op de kazematten. In 2012-2013 voerde de WAD het onderzoek uit, samen met bouwhistoricus Jan van der Hoeve en de explosievenopruimingsdienst. Het fort heeft bewogen verleden, veroverd in 1573 door de geuzen met een list, diende het later hospitaal voor de VOC. In de jaren '50 van de vorige eeuw huisvestte het fort zelfs een champignonkwekerij. Wil je meer weten over de geschiedenis van fort Rammekens, dan kan je dit nalezen in het boek, geschreven door bovengenoemde heren.

Na de lunchpauze, met heerlijke broodjes, verzorgde Suzanne Venhorst (PAN) een lezing over Portable Antiquities of the Netherlands (PAN), opgericht in 2016 als reactie op de Erfgoedwet. Het doel van PAN is het beschikbaar maken van oudheidkundige vondsten in privébezit voor de wetenschap. Ook maakt de stichting ArcheoHotspots deel uit van PAN. Deze hotspots zijn laagdrempelige plekken voor archeologische vragen en verhalen. Ter afsluiting liet Suzanne de meest opmerkelijke vondsten zien die zijn geregistreerd in de PAN-database.

Hierop volgde een verrassende lezing van Bernard Meijlink (WAD), die de opgraving van twee bunkers uit de Tweede Wereldoorlog aan de Prins Hendrikweg (naast het witte huis) te Vlissingen besprak. Door de strategische ligging van Vlissingen werden er destijds meer dan 500 bunkers gebouwd, waarvan er veel nu niet meer bestaan. In 2017 werden deze bunkers ontdekt en door een team uitgegraven.

Dit bleken hospitaalbunkers te zijn waarin gewonde soldaten tijdelijk werden verzorgd in de benauwde ruimte met drie meter dikke muren, voordat ze verder werden getransporteerd. In de bunkers werden bedden, een kacheltje, 80 jaar oud voedsel en een laars tussen de deur (zonder voet) gevonden. Dit gaf een fascinerend inzicht in de leefomstandigheden van die tijd.

Richard Jansen (Universiteit Leiden) gaf een presentatie over de bewoning van Brabant in de ijzertijd, om uiteindelijk in Zeeland te eindigen. Al meer dan 40 jaar wordt er onderzoek gedaan in het oosten van Noord-Brabant, waar enkele opmerkelijke elitegraven zijn ontdekt. Tijdens het onderzoek ontvouwde er zich een hiërarchische gemeenschap met een uitgebreid handelsnetwerk, waarbij 'feasting' (feesten) een cruciale rol speelde, met name voor de elite om hun status te handhaven. De gevonden boerderijen waren allemaal van vergelijkbare grootte en vaak dicht bij elkaar gelegen. In Zeeland is er bewoning gevonden voor de ijzertijd, maar grafvelden ontbreken. Er zijn plannen voor toekomstig onderzoek in Zeeland, aangezien de zouthandel al in de ijzertijd van betekenis was. Deze studies zouden aanvullende inzichten kunnen bieden die relevant zijn voor de gegevens uit Noord-Brabant.

Na een korte koffiepauze nam Hans Jongepier (Erfgoed Zeeland) het woord met een lezing over steentijdvondsten. Hij deelde indrukwekkende afbeeldingen van vuurstenen voorwerpen en gewei bijlen die langs de stranden van Zeeland zijn gevonden, sommigen waren vervaardigd door Neanderthalers. Deze vondsten komen aan het licht door zandsuppleties uit het gebied tussen Engeland en continentaal Europa (dat bekend staat als Doggerland), worden opgespoten op de Zeeuwse stranden. Ook worden soms oude lagen blootgelegd door afslag van stranden, zoals bij Cadzand. Het opmerkelijke aspect van deze vondsten, gepresenteerd door Hans, was dat ze allemaal door particulieren werden ontdekt, wat een mooi voorbeeld is van burgerwetenschap.

De afsluitende lezing werd gepresenteerd door Dianne van de Zande (Erfgoed Zeeland) met de titel "Beach Archeology, een gezamenlijke zoektocht naar de Romeinse kustlimes". Opnieuw een citizen science-project, gestart vanwege de vondsten van Romeinse artefacten op Oranjezon en Banjaardstrand. Zeeland blijkt een onderbelichte regio te zijn wat betreft Romeinse militairen in het kustgebied, wat onterecht is. Er is een vermoeden van een kustlimes, vergelijkbaar met de limes langs de Rijn. Daarom wordt volgend jaar het Beach Archeology-project gelanceerd, waarbij particulieren (strandbezoekers) zelf strandzoekers kunnen worden. Het gevonden aardewerk wordt verzameld, gemeld en gedetermineerd. Ik kan me voorstellen dat vrijwilligers van de AWN staan te popelen om deel te nemen!

Aan het einde van de laatste lezing werd het ontwerp van een nieuw informatiebord onthuld, dat bij de strandpost van Aloha Beach op het strand bij Oranjezon wordt geplaatst. Dit bord bevat een tekst over de omgeving van Oranjezon in de Romeinse tijd en geeft ook aan wat te doen als iemand denkt een interessante vondst op het strand te hebben gedaan. De onthulling van het ontwerp werd verricht door Bas-Jan Spuijbroek, de directeur-bestuurder van de Stichting Strandexploitatie Veere.

Al met al was het een zeer geslaagde dag, waar zowel de vrijwilligers als de professionals volop aan hun trekken zijn gekomen. Er namen in totaal ongeveer 70 deelnemers deel, inclusief de sprekers. Na de lezingen kregen zij, onder het genot van een hapje en een drankje, de gelegenheid om hun meest recente kennis met elkaar te delen.

Tot zover deze eerste nieuwsbrief van 2024. We hopen u binnenkort, of later dit jaar, te treffen bij één van onze activiteiten of bijeenkomsten.

Namens het bestuur van AWN Zeeland & West-Brabant,

Ariane Lafort

Foto's: Niek Beeke